

DEN BÄTTRE SIDAN AV FRAMGÅNGEN
Framgångsrika kvinnor i näringslivet

DEN BÄTTRE SIDAN AV FRAMGÅNGEN

Framgångsrika kvinnor i näringslivet

Banja Luka, January 2016

Publisher
Agencija za razvoj preduzeća Eda – Banja Luka

For the publisher
Zdravko Miović

Design
Nenad Savković

Printing Press
GRAFID d. o. o., Banja Luka

For the Printing Press
Branislav Ivanković

Copies
50

• **Våra skäl**

Under projektets gång CREDO Krajina, som syftar till att förbättra företagens konkurrenskraft och skapa nya arbetstillfällen, har vi insett hur viktig kvinnornas roll är i verksamheten inom industriföretag. Trots att branschen, särskilt träförädling och metallbearbetning, ses traditionellt som en bransch där män är ledande, har det i praktiken visat sig att i ett stort antal företag, kvinnor styr och utövar viktiga uppgifter, såsom ekonomisk förvaltning, produktionsorganisation och arbete med kunder. Även om man inte formellt har viktiga positioner, så utövar kvinnor jobb som är viktiga för företagen. Upplevelser under genomförandet av utvecklingsfonden visar en anmärkningsvärd engagemang och professionalism av kvinnorna som deltar i genomförandet av projekt, så att det enklaste och säkraste sättet att arbeta var när vi hade kvinnor på andra sidan som var de viktigaste medarbetarna. Därför vill vi genom denna utgåva visa hur viktig kvinnornas roll är inom industrin här och nu, väl medvetna att denna roll ofta förblir osynlig för observatörer utanför företaget. Vi har försökt att presentera inspirerande och intressanta detaljer om några framgångsrika kvinnor, som vi lyckligtvis har framgångsrikt samarbetat med. Vi ser det som ett stort privilegium att ha möjligheten att kunna presentera de på detta sättet.

The Eda team

„Att öka kvinnorepresentationen på alla områden - i förvaltnings- och fredsbyggande insatser, ekonomier och grundläggande institutioner - är sine qua non för att uppnå jämställdhet.“
Margot Wallström, utrikesminister i Sverige, Sveriges regering (feministisk utrikespolitik - ett utdrag ur utrikesminister Margot Wallströms tal till Amerikanska fredsinstitutet (USIP), Svenska ambassaden, Sarajevo, 2015/02/05)

This publication is issued with the support of Sweden. Any opinion contained in this report solely reflect the opinions of the authors' team of the Enterprise Development Agency "Eda", Banja Luka, and they may not be considered official positions of Sweden.

För anställda en vän och därefter arbetsgivare

ZAH d.o.o. är ett metallbearbetningsföretag som är grundad 1997 med säte i Bosanska Krupa och sysselsätter 78 anställda.

Företagets produkter används inom elektro och fordonsindustrin och säljs på EU-ländernas marknad.

Azra Huzejrović, personalchef

För framgång i affärer anses särskilt viktigt att organisera arbetet och sätta upp prioriteringar. Betonar även vikten av attityden man har till jobbet samt rättvis och ärlig behandling av anställda, kunder och leverantörer.

Hos anställda värdesätter hon särskilt ansvar, ärlighet, engagemang och vilja till lagarbete samt överenskommelse. „Arbetsgivaren måste kunna värdesätta och belöna anställda samt säkerställa lönen som de kan leva på.“

På frågan vilka egenskaper anställda urskiljer hos henne, kommer följande svar:
„Den som inte har den kvinnan som en vän, har ett stort tomrum i privata och yrkeslivet.“
„Tolerans, förståelse. Det är svårt i dessa tider att hitta sådana arbetsgivare.“
„Kommunikation, ärlighet, interaktion med alla anställda, professionalism.“

Framhäv inte sig själv utan hela teamet

Skofabriken BEMA d.o.o., Banja Luka, inom sektorn för läder och skoindustrin, har varit aktivt i 11 år och sysselsätter 1.250 anställda.

Produkter säljs på den inhemska marknaden och i länder inom Europeiska unionen.

M.A. Dragana Đilas, jurist

Hon anser att grunden till framgångsrikt företagande är kunskapen som man förvärvar genom utbildning samt färdigheter. Färdigheter bestämmer i hög grad ens personlighet och dennes förmåga att reagera på utmaningar i det dagliga arbetet.

”Det är mycket viktigt att du har förmågan att skapa god kommunikation och samarbete med kollegor och företagskunder. Därmed är det viktigt att man under arbetet inte framhäver sig själv som individ, utan sträva att uppnå målet med hela teamet. Idag söker arbetsgivare medarbetare som är villiga att ta mer ansvar och nya uppgifter.

Därför är förmågan att lära, att skaffa sig nya kunskaper och färdigheter, inte bara inom det område som du jobbar med, mycket viktigt för att nå framgång”.

Hos medarbetare uppskattas ansvar för arbetet, förtroende och flexibilitet. Hon anser att de viktigaste faktorer för en framgångsrik affärsverksamhet är eget arbete, organisation, förmåga att anpassa sig, minska kostnaderna, påskynda administrativa uppgifter och ledningens förmåga att snabbt och effektivt agera i stunder av kris.

www.bemadoo.com

Lagarbete och kunskap är viktigt

Handelskammaren i Republiken Srpska har 27 anställda och är en sammanslutning av ekonomiska enheter i Republiken Srpska med mer än 9000 medlemmar.

Våra mål inkluderar skapande av ett gynnsamt företagsklimat, öka konkurrenskraft, främja ekonomiskt samarbete med andra länder och att delta i utvecklingsprogram.

Dr Dragica Ristić, direktör

„Jag tror att framgång är mest beroende av nöjda kunder, i vårt fall, att ha nöjda medlemmar.“

Det var anledning till införandet av internationella kvalitetsstandarder för 14 år sedan.

„Vår policy är ständigt lärande, utveckling av individuell och kollektiv kompetens och ett av viktigaste inslag är utbyte av kunskaper och erfarenheter, samt en vilja att lagarbeta, avseende personal med stor erfarenhet, så även de yngre som är villiga att höja nivån på yrkesmässig kompetens.“

„Hos medarbetare uppskattar jag särskilt kunskap, ansvar, kontinuerligt lärande och tillämpning av kunskaper, färdigheter, flexibilitet och viljan att lagarbeta.“

„Jag hoppas verkligen att mina kollegor känner igen objektivitet och viljan att dela med de erfarenheten och kunskapen som jag har, samt dagligen delta i lagarbete, att förstå dem och lösa problemen tillsammans.“

Ärlighet och förtroende för en framgångsrik ledning

SPEKTRA DMG d.o.o. är ett familjeföretag från Banja Luka som har varit framgångsrikt aktivt inom metallsektorn under drygt 15 år.

Företaget sysselsätter 52 anställda och distribuerar produkter till lokala och utländska marknader (Serbien, Montenegro och EU-ländernas).

Jelena Kecman, finansdirektör

Hon anser att framgång inom ledning är särskilt beroende av uthållighet, ärlighet, noggrannhet och kvalitet. Hos medarbetare uppskattas särskilt ärlighet, för att kunna driva framgångsrik verksamhet måste man bygga upp ett ömsesidigt förtroende.

Egenskaper som medarbetare uppskattar hos henne är direkt tillträde, vänlighet och förståelse. Även hennes make som är ägaren till företaget har bidragit till etablering och utveckling av företaget. Utöver initiativ och delaktighet i utvecklingen av idéer för att starta företaget, påpekas att under hans tvååriga frånvaro på grund av sjukdom, har hennes engagemang och hängivenhet varit avgörande för företagets överlevnad, som trots svårigheter vid den här tiden drivits med stor framgång.

De grundläggande värderingar som har gjort SPEKTRA DMG framgångsrikt överförs till efterträdare, genom att skaparna överför kunskap gällande ledning och erfarenheter till sina efterträdare i syfte att garantera den fortsatta utvecklingen av företaget.

Modet att vara steget före

Köttindustrin „MI-TRIVAS“ d.o.o. från Prnjavor bedriver köttförädling och tillverkning av köttprodukter.

Företaget sysselsätter 80 anställda, har varit aktivt sedan 2001 och distribuerar produkter till marknaden i Bosnien och Hercegovina och Serbien.

Jelena Vasić, biträdande direktör

„Jag tycker det är verkligen viktigt att betona och främja den allt viktigare rollen som kvinnor har i dag och kan ha i en företagsmiljö i vårt samhälle. Kvinnans roll har länge varit eftersatt i vår omgivning, kanske som en del av ett socialt arv som tidigare var följd av otillräcklig utbildning, engagemang och främjande av kvinnors företagande.“

För framgång inom ledning anser hon att det är särskilt viktigt att ha en god kunskap om omgivningen där du är, realistiska mål, ett lämpligt val av medarbetare och motivation.

Egenskap och kompetensen hos enskilda personer som anses vara mycket viktigt för framgång är: förmågan att förutse förändringar, modet att vara steget före, initiativförmågan, kreativitet, engagemang och ihärdighet.

Hos medarbetare uppskattas mest förmågan att agera i ett team, att anpassa sig till förändringar, att ständigt lära sig och tillämpa nya kunskaper, medans medarbetare hos henne uppskattar mest engagemang, noggrannhet och uppfinningsrikedom.

trivas@teol.net

DEN BÄTTRE SIDAN AV FRAMGÅNGEN
Framgångsrika kvinnor i arbetslivet

Tyck om arbetet som du utför

MLADEGS PAK från Prnjavor är verksam inom produktion och förpackning av livsmedelsprodukter. Företaget startade sin verksamhet 1988 med tre anställda. Företaget sysselsätter nu 185 arbetare och exporterar sina produkter till grannländerna.

Margita Pratljačić
direktör för tillverkningsavdelning

„Det viktigaste är passion inför arbetet, och därefter ett bra team. För att vara uthållig på jobbet är det nödvändigt med bra motivation, då vi inte enbart hänvisar till lönen. Det nya projektet som omfattar en ny produkt, nya råvaror, nya kunder, leverantörer, och ibland till och med ny utrustning är en mycket bra motivation. Allt detta medför nya utmaningar, nya problem, men även nya kunskaper, vilket gör oss starkare inom vår verksamhet.

„Vi ska inte vara rädda för att arbeta på grund av de förväntade prestandaproblem. Problemen har sina fördelar därför att man genom problem får bättre och snabbare inläring. Problemlösning och sökning efter nya lösningar är en del av tillväxten och utvecklingen. I varje situation bör man förbli lugn och leta efter en lösning, vilken vanligtvis dyker upp av sig själv.

Ärlig, kritisk och självkritisk, och detsamma förväntas av sina medarbetare.

Medarbetare betonar att Margita främjar lagarbete, samt är ärlig och en bra handledare.

www.mladegspak.com

DEN BÄTTRE SIDAN AV FRAMGÅNGEN
Framgångsrika kvinnor i näringslivet

Jobb genom innovation

„MAGIC TOUCH“ är ett familjeföretag som tillverkar naturkosmetika. Produkterna säljs i hela Bosnien och Hercegovina genom webbshopen, medan direktförsäljning sker i Una-Sana kanton.

Meliha Klopić Murtić, ägare och innovatör

Hon vann flera utmärkelser för innovation „hälsosam sockerpasta för depilering“ på tävlingar för unga innovatörer i Bosnien och Hercegovina och utomlands.

„I min bransch är det viktigast att ha hög kvalitet och innovativa produkter som är 100% naturliga och fint förpackade.“
„För att uppnå framgång är kunden särskilt viktig. Vi lyssnar och undersöker alltid kundernas behov, samt utbildar oss och därmed skapar recept som kommer att ge de önskade resultaten.“

Hon anser att de viktigaste egenskaper hos anställda är: förtroende, noggrannhet, precision, motivering och viljan att bygga upp goda affärsrelationer. Hon försöker vara flexibel och realistisk, att hålla avtalet och att verksamheter och aktiviteter som är beroende av henne utförs före avtalad tid.

www.magictouch.ba

Nyckeln till framgång ligger i bra fokusering

VITAMINKA A.D., Banja Luka, grundades 1947 och bedriver bearbetning av frukt och grönsaker. Företaget sysselsätter 206 fast anställda, och dessutom sysselsätter ca 200 säsongarbetare varje år. Produkter som säljs på den inhemska och internationella marknader (EU-länder, USA, Australien).

Nataša Đurđević
verkställande direktör inom tillverkning

„En stabil grund för framgång är engagerade, motiverade och kompetenta medarbetare. Nyckeln till framgång är fokus, d.v.s. bestämma strategi var man ska koncentrera sina resurser, tid och uppmärksamhet för att uppnå bästa resultat. Det finns ingen framgång utan agerande, ständig förändring och innovation.“

Hos medarbetare uppskattas i första hand ansvar vid utförande av arbetsuppgifter. Hon anser det också viktigt med karaktär och professionella egenskaper. Gällande karaktär, förutom ansvar, särskilt viktigt är det med initiativet och lojalitet, och gällande professionella egenskaper är det teamarbete, kompetens och förmågan att fatta beslut.

På frågan om vilka egenskaper medarbetare uppskattar särskilt hos henne, teknologiteamet har särskilt pekat ut följande egenskaper: beslutsamhet, spontanitet, innovation, självförtroende och uppfinningsrikedom.

www.vitaminka-kreis.com

DEN BÄTTRE SIDAN AV FRAMGÅNGEN
Framgångsrika kvinnor i mängder

Snabb respons är avgörande

VENDOM D.O.O. är ett metallbearbetningsföretag från Laktaši som sedan 2008 bedriver tillverkning av metall contrainar och konstruktioner samt utför kapning, bockning och svetsning. Vi sysselsätter 20 anställda och exporterar till marknaderna i Schweiz, Tyskland och Österrike.

Sandra Đukanović, försäljningschef

Hon anser att snabba reaktioner på krav från marknaden och kunder inom metallproduktionen är avgörande för framgång. Den tid det tar att svara på kundens krav samt priset som erbjuds kommer att avgöra om ni kommer att jobba eller inte, både det ena och andra är ett resultat av förhandlingar.

Hos anställda uppskattas särskilt lämplighet och flexibilitet. „Aktualitet tillåter och gör det möjligt att korrigera eventuella felaktigheter. Dessutom är det mycket viktigt att ha förmågan att anpassa sig till olika situationer därför att varje jobb är ett projekt för sig. „Betonar att allsidighet, dvs. utträtning av flera uppgifter samtidigt, väldigt viktigt för varje uppdrag, vilket är anledning till att hon uppskattar samarbete med kvinnor.

Biljana Savić, sektorschef för administrationen värdesätter särskilt hennes snabba svar på kundernas krav samt vänskapliga relationer med kollegor. „För henne finns det inga hinder och förseningar när det gäller arbetet. Finns inga problem och olösliga saker, vilket även underlättar mitt jobb.

www.vendomdo.com

Igenkännande är tecken på framgång

NAŠ DOM MB arbetar framgångsrikt i Gradiška i 10 år och ägnar sig åt produktion av träbaserade skivor, tapetserade och ekologiska möbler i massivt trä som inte innehåller konstgjorda färger.
Vi sysselsätter 10 anställda och distribuerar produkter till lokala och utländska marknader (Kroatien och Tyskland).

Sandra Pezerović, kommersiell direktör

Utför ett antal ansvarsfulla uppdrag i företaget, som omfattar design, inköp av material och samordning av arbetet, från produktionen till leveransen till slutkunden.

"För framgångsrik ledning är det särskilt viktigt med bra marknad, noggrannheten avseende tidsfrister, kvalitet och pris. Därför är det viktigt att förena pris, kvalitet och tidsfrister."

Hos medarbetarna värdesätts alltid först expertis, men det är lika viktigt med uppriktighet. Hon påpekar behovet av att anställda ständigt förbättras genom förvärv av nya kunskaper och färdigheter, i takt med marknaden som kräver införande av nya produkter och arbetsprocesser.
Hon påpekar att hon kommer känna sig framgångsrik om företaget blir känt för sina produkter.
Anser även att det är viktigt att respektera avtalet, medan medarbetare påpekar hennes uthållighet, beslutsamhet och uppfinningsrikedom med betoning att samarbetet med henne är trevligt och effektivt.

www.nasdommb.com

DEN BÄTTRE SIDAN AV FRAMGÅNGEN
Framgångsrika kvinnor i näringslivet

Utan stora uppoffringar finns inga framgångar

D.O.O. FIKO COMMERC SF från Cazin är verksam inom tillverkning av byggnadsplåt, försäljning och installation. Nästa år firar företaget 20 år av verksamheten och har nu 43 anställda, varav de flesta är med sedan företaget grundades. Produkter säljs på den inhemska och utländska marknader (Montenegro, Albanien, Serbien, länder i Europeiska unionen).

Senada Hadžić, ägare samt anställd inom administrationen

„Framgång och igenkännande av vårt företag har skapats genom mycket arbete och stora uppoffringar, från min och min makes sida, men också tack vare alla anställda, utan de hade vi inte varit det vi är idag“. Hon anser att de anställda är den största och viktigaste resurs för företaget, eftersom det rör sig om förstklassiga yrkesmän som är utbildade att genomföra all slags montering och tillverkning.

„För att en person skall bli framgångsrik i sitt arbete krävs det stora uppoffringar i privatlivet. Uppfostring av mina barn samt visa de rätt väg är en stor framgång för mig, så även framgången i arbetet, eftersom det i dessa tider verkligen är svårt för en kvinna att vara mamma, hemmafru och affärskvinna.“ Hos medarbetare i företaget samt affärspartners är det särskilt viktigt med ansvar på jobbet, hålla tidsfrister och avtal samt slutföra arbetsuppgifter, pga. „Jag tycker inte om att delvist genomföra arbetsuppgifter eller lämna det till imorgon“.

Egenskaper som medarbetare värdesätter hos henne är enkelhet, ärlighet, rättframhet, presenterar sina åsikter och attityd, lyssnar och har förståelse för den andra parten, inläring och acceptering av idéer och råd som kan förbättra verksamheten.

www.fikocomerc.com

Det är mest riskfyllt om det inte ageras

Adria MM är ett familjeföretag från Banja Luka, som producerar pasta och konfektyrprodukter. I år är det 25 år sedan verksamheten startade och vi sysselsätter 23 anställda. Vi marknadsför våra produkter i Bosnien och Hercegovina och i andra länder i regionen. De flesta arbetstagare är anställda i företaget sedan starten.

Svjetlana Mičić Andrić, direktör

Hon anser att framgången är lika beroende av kvalitet, säker och konkurrenskraftig produkt som tillförlitlig och väl inarbetat team.

„Hos anställda värdesätter hon mest lojalitet, egna initiativ och ömsesidig respekt samt uppskattning vilket är viktigt för kvalitet i långsiktigt samarbete.“

„Jag kan säga att anställda värdesätter tryggheten som vi försöker skapa, då vi insisterar att alla problem och misstag som uppstår, och de finns, försöker vi lösa genom samtal först och främst som en människa, en vän. Jag finns här för mina anställda oavsett arbetsuppgifter. Tillsammans med anställda försöker jag bygga upp en klar vision och mission i företaget, som min fader startade för 25 år sedan.“

„Jag tror att alla anställda uppskattar god organisation och viljan att ta risker som alltid finns och ärligt talat så anser jag att om man inte agerar så utgörs större risk än risken som finns vid agerande. Vi agerar tillsammans, riskerar och överlever följande 25 år hoppas jag.“

www.adriam.com

Framgång ger nya krafter

Dis Eurostandard d.o.o. från Prnjavor är metallbearbetningsföretag, som är aktivt mer än 10 år med 95% av produktionen avsedd för export. Företaget har 60 anställda med kontinuerligt ökande av anstÄLLDA.

Tanja Starčević, direktör

För att lyckas med företagande anser hon att det viktigt med ansvar, engagemang och ihärdighet, men även tillfredsställelse i arbetet.

„Arbetet som ger positiva resultat, ger ny energi till att jobba vidare, samt lösa nya problem som uppstår under verksamhetens gång“. Samtidigt är det viktigt med ärlighet och öppenhet, eftersom då „konkreta frågor kommer in, och konkreta svar kommer ut“.

Hos medarbetare värdesätter jag särskilt ärlighet, lojalitet och ihärdighet.

„Externa medarbetare, även de som i början av samarbetet sa emot, upptäcker att man alltid måste respektera ordning och reda i jobbet, då olika procedurer och avtal måste uppfyllas. Jag tror att anställda i alla fall respekterar min inhärdighet i jobbet, ihärdighet att uppfylla målen, samt även det att det gäller samma regler för alla. Anställda får förmåner genom engagemang i företaget“.

diseurostandard@blic.net

Våra skäl

Vi har försökt att presentera inspirerande och intressanta detaljer om några framgångsrika kvinnor, som vi lyckligtvis har framgångsrikt samarbetat med. Vi ser det som ett stort privilegium att ha möjligheten att kunna presentera de på detta sättet.

The Eda team

Enterprise Development Agency *Eda*

Đure Jakšića 11, 78000 Banja Luka, B&H

Phone: +387 51 300 241, +387 51 319 507

Fax: +387 51 318 838

www.edabl.org, eda@edabl.org

